

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
LIETUVOS ĮVAIZDŽIO GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL MACIKŲ NACISTINĖS VOKIETIJOS KARO BELAISVIŲ STOVYKLOS IR
SOVIETŲ SĄJUNGOS GULAGO LAGERIŲ OBJEKTŲ KOMPLEKSO (1941–1955 M.)
SUTVARKYMO KONCEPCIJOS IR JOS ĮGYVENDINIMO 2019–2024 M.
VEIKSMŲ PLANO**

2019-05-15 Nr. NV-1340

Vilnius

1. **Rengėjas:** Ministro Pirmininko 2018 m. liepos 4 d. potvarkiu Nr. 126 „Dėl darbo grupės sudarymo“ sudaryta darbo grupė. Darbo grupės vadovė – Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro generalinė direktorė Teresė Birutė Burauskaitė.
2. **Tikslas:** Numatyti priemones ir jų įgyvendinimo planą, padėsiantį efektyviau organizuoti Macikų nacistinės Vokietijos karo belaisvių stovyklos ir Sovietų Sąjungos Gulago lagerių objektų komplekso (1941–1955 m.) sutvarkymo ir lagerių aukų įamžinimo darbus.
3. **Esama situacija:**
 - Macikų lageriai – unikalūs, išskirtinės svarbos istorinės kultūrinės atminties objektas, reikšmingas nacionaliniu ir tarptautiniu aspektais. Tai vienintelė vieta Lietuvoje ir viena iš retų vietų Rytų ir Vidurio Europoje, kurioje taip glaudžiai persipina abiejų totalitarinių režimų žmonių kalinimo ir žudymo struktūros. Skirtingais laikotarpiais Macikuose be lietuvių buvo kalinami: amerikiečiai, austrai, australai, belgai, britai, čekai, kanadiečiai, lenkai, prancūzai, rumunai, rusai, vengrai, vokiečiai bei kitų tautybių žmonės.
 - Atkūrus šalies nepriklausomybę, Macikų lagerių kapinėse atitinkamų šalių iniciatyva spontaniškai buvo statomi atminimo ženklai Macikų lageriuose žuvusiems Belgijos, JAV, Kanados, Lenkijos, Lietuvos, Prancūzijos, Sovietų Sąjungos, Vokietijos ir kitų šalių piliečiams. Tačiau Macikų lagerių kapinės apleistos ir nepritaikytos lankyti. Nėra Macikų lagerių aukų atminimą įamžinančio memorialinio akcento, kuris simbolizuotų totalitarinių režimų priešišumą ir negailestingumą žmonijai.
 - Macikų lagerių objektų kompleksas pripažintas valstybės saugomu objektu. Kompleksą sudaro buvusių lagerių vieta (didesnioji dalis jos šiandien užstatyta Macikų socialinės globos namų pastatais), Macikų lagerių karcerio pastatas (Šilutės Hugo Šojaus muziejus jame yra įrengęs kuklią Macikų lagerių istorijos ekspoziciją) ir Macikų lagerių belaisvių kapinės. Taip pat yra išlikęs buvusios Macikų lagerių pirties pastatas, kuris šiandien nenaudojamas (neįtrauktas į Kultūros vertybių registrą).
 - Macikų lagerių objektų kompleksas nepritaikytas lankytojams. Šiandien galima aplankyti tik du vienas nuo kito atsietus Macikų lagerių objektus: karcerį ir belaisvių kapines. Prie komplekso objektų nėra informacinių stendų bei rodyklių, neišplėtotą lankytojų aptarnavimo infrastruktūrą (takai, suoliukai, automobilių aikštelė, sanitariniai mazgai ir pan.). Stokojama informacijos užsienio kalba.
 - Macikų lagerių lankytojus, dažniausiai užsienio svečius, taip pat domina ir 2011 metais aptikta Macikų lageriuose kalėjusių karo belaisvių masinė kapavietė, esanti Armalėnų kaime, netoli Macikų (0,4 ha plote po vietinės reikšmės keliu, kuriuo patenkama į gyventojų sodybas, gali būti užkasta apie 700 buvusių karo belaisvių). Atsižvelgiant į tai, kad Armalėnų kaime rastų

palaičių sutvarkymas etine, emocine prasme yra labai jautrus klausimas, jį būtina spręsti neatidėliojant – palaičius perkelti, t. y. ekshumuoti, ištirti ir palaidoti naujame sklype šalia Macikų lagerių kapinių.

4. Esmė:

- Darbo grupės nuomone, Macikų lagerių objektų komplekso sutvarkymo pagrindiniai tikslai:
 - pirmas tikslas – sutvarkyti Macikų lagerių belaisvių kapines ir deramai įamžinti Macikų lagerių aukų atminimą;
 - antras tikslas – įrengti vientisą Macikų lagerių muziejų-memorialą, skleidžiantį žinią apie XX a. viduryje Macikuose vykdytus totalitarinių nacistinio ir stalininio režimų nusikaltimus bei jų tragiškas pasekmes.
- Pirmam tikslui pasiekti būtina:
 - ekshumuoti Macikų lagerių belaisvių palaikus, rastus masinėje kapavietėje Armalėnų kaime, ir juos pagarbiai palaidoti naujame žemės sklype šalia Macikų lagerių belaisvių kapinių;
 - sutvarkyti Macikų belaisvių kapinių teritoriją išplėtojant kapinių infrastruktūrą;
 - įamžinti Macikų lagerių aukų atminimą sukuriant memorialinį akcentą.
- Antram tikslui pasiekti būtina:
 - Macikų lagerių objektų komplekse muziejinei-memorialinei veiklai plėtoti suformuoti kompaktišką vientisą 4,7 ha teritoriją, kuri apimtų Macikų lagerių karcerį ir pirtį, sklypą viešiesiems renginiams organizuoti, automobilių aikštei bei kitos infrastruktūros plėtrai, belaisvių kapines ir žemės sklypą, kuriame numatoma palaidoti Armalėnų kaime rastus Macikų lageriuose mirusių ar nužudytų belaisvių palaikus;
 - sutvarkyti Macikų lagerių muziejaus-memorialo teritoriją, skirtą muziejinei veiklai, ir joje esančius buvusius lagerių statinius pritaikyti ekspozicijoms;
 - išplėtoti Macikų lagerių muziejaus-memorialo lankytojų aptarnavimo infrastruktūrą: nutiesti takus, įrengti automobilių stovėjimo aikštelę, sanitarinius mazgus, atitinkamus mažosios architektūros elementus, apšvietimą, informacinius standus, taip pat aikštę, skirtą viešiesiems renginiams;
 - aktualizuoti, atnaujinti, išplėsti arba įrengti naujas Macikų lagerių muziejaus-memorialo ekspozicijas.
- 5. **Derinimas:** Macikų nacistinės Vokietijos karo belaisvių stovyklos ir Sovietų Sąjungos Gulago lagerių objektų komplekso (1941–1955 m.) sutvarkymo koncepcija ir jos įgyvendinimo 2019–2024 m. veiksmų planas suderinti su suinteresuotomis institucijomis: Krašto apsaugos ministerija, Užsienio reikalų ministerija, Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos, Klaipėdos universitetas, Macikų socialinės globos namai, Šilutės Hugo Šojaus muziejus ir Šilutės rajono savivaldybė pastabų neturėjo, o į Kultūros ministerijos, Susisiekimo ministerijos, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos bei Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos pastabas ir pasiūlymus iš esmės atsižvelgta.

6. Dalykinio vertinimo išvada: Teikti svarstyti Vyriausybės pasitarime.

Projektų vadovas